

- (6) Aynı eser.
 (7) İsmail Habib Sebük, M. Âkif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları.
 (8) Prof. Ali Nihad Tarlan, M. Âkif Hak. Tetkik. M. Âkif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları.
 (9) Nevzat Ayas, Aynı eser.
 (10) Fevziye Abdullah Tansel, M. Âkif, Hayatı Eserleri, Kanaat Kitaevi, İst. 1945, Belediye Kütüphanesi K/2975.
 (11) Ali Ekrem. Mehmed Âkif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları.
 (12) Âkif'in kullandığı nazım şekilleri:
 1) Mesnevî tarzı: Manzumelerinin ekserisini bu vezinle yazmıştır.
 2) Muhammes: Mezarlık şiirini bununla yazmıştır. Safahat Sh. 47, İstibdat, Sh. 103, Ezanlar manzumesinin ilk kısmı Sh. 125, Bir Mersiye Sh. 135, İslâm Diyarı ilk kısmı Sh. 8 hep bu vezinle yazılmışlardır.
 3) Gazel: Yedinci Safahatta: Ne Eser, Ne Semer, Sh. 70, birinci Safahatta Bir Mersiye Sh. 133.
 4) Müseddes: Birinci Safahatta Merhum İbrahim Bey manzumesi sh. 70.
 5) Kıt'a: Mezar kitâbesi, sh. 168, Gül ve Bülbül sh. 169, bir iki tercüme, sh. 169, Yemişçi İhtiyar, sh. 191, İtiraf, sh. 191, üçüncü Safahatta Hazin Bir Mevlut Gecesi, sh. 45, yedinci Safahatta, Hüsrân sh. 5, kıt'alar, sh. 61, yine kıt'alar, sh. 81, Mehmed Ali'ye, sh. 15.
 6) Rübâi: Vahdet manzumesinin son beytinde kullanılmıştır:
 Nisyâne çıkan yolda mı kaldın gümrah?
 Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh

Safahat 7. sh. 487)

- (13) Mehmed Âkif'ten Hatıralar. Eşref Edip.
 (14) Fevziye Abdullah Tansel. M. Âkif Hayatı ve Eserleri.
 (15) M. Behçet Yazar. M. Âkif Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları, sh. 473.
 (16) Mehmed Âkif'ten Hatıralar: Eşref Edip.
 (17) Eşref Edip, Mehmed Âkif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları.
 (18) Fevziye Abdullah Tansel. Mehmed Âkif, Hayatı, Eserleri.
 (19) Abdülkadir Karahan. M. Âkif, yazarlar: N. Atsız, M. Turhan Tan, Dr. İhsan Abdurrahman Konuk, Nâmık, N. Salih, M. Kemal Ergenokon, Ahmed Rûhî, Necmi Gözen, Muzaffer Kemal. Toplayanlar: M. Sencer, N. Salih. Bozkurt Basımevi, İst. 1937, Belediye Küt. K/696.
 (20) M. Âkif'ten Hatıralar, Eşref Edip.
 (21) Fethi Tevetoğlu. M. Âkif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharrirlerin Yazıları.
 (22) Prof. Fuad Köprülü. M. Âkif, Hayatı Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları, Sh. 349.
 (23) Prof. Ali Nihad Tarlan, M. Âkif, Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları.
 (24) Cenap Şahabeddin. Aynı eser.

BİBLİYOGRAFYA

- 1 — Safahat: M. Âkif Ersöy.
 2 — M. Âkif Hayatı, Eserleri ve 70 Muharririn Yazıları: Eşref Edip, Âsar-ı İlmîyye Kütüphanesi neşriyatı (1357, 1938), Belediye Küt. K/4014.
 3 — M. Âkif: Milliyetçiler Derneği yayınları: 14, biyografiler 2, İst. 1961, Belediye Küt. K/3325.
 4 — M. Âkif Hayatı ve Eserleri: Fevziye Abdullah Tansel, Kanaat Kitabevi, İst. 1945, Belediye Küt. K/654.
 5 — Mehmed Âkif, Safahat ve Mekan: Neriman Öztürkmen, Şehir Matbaası İst. 1953, Belediye Küt. K/2975.
 6 — M. Âkif Hayatı, Eserleri ve İdealleri: Cemil Sena Ongün: Şemsi Paşa Küt. K/1533.
 7 — M. Âkif İslâmcı Bir Şairin Romanı: M. Emin Erişirgil, Şemsi Paşa Küt. K/5509.
 8 — M. Âkif İstiklâl Şairi: Mithat Cemal Kuntay, Şemsi Paşa Küt. K/2854.
 9 — M. Âkif: Ragıp Tunçgor: Şemsi Paşa Küt. K/5342.
 10 — M. Âkif Safahat ve Mekan: Neriman Malkoç, Şemsi Paşa Küt. K/6268.
 11 — M. Âkif ve Cemiyetimiz: Doç. Dr. Faruk Kadri Timurtaş.
 12 — M. Âkif: Toplayanlar: M. Sencer, N. Salih, Bozkurt Basımevi, İst. 1937, Belediye Küt. K/696.

Sorunuz Söyliyelim

YENİDEN BAŞLARKEN

Ramazan ARSLANBABA

BİR süre zaruri çıkamayıştan sonra İslâm Medeniyeti yeniden çıkıyor, elhamdülillâh.

Cenab-ı Hakkın tevfikına mazhar olduğumuz nisbette ve sürece bu sahifelerde muhterem okuyucularımızın sorularına cevap arzetmeye çalışacağız. «Sorunuz Söyliyelim» bölümü mutlak olarak sorulacak her sâile cevap sunmak istek teâmül ve teahhüd ile konulmuş bir bölümdür. Biz de şüphesiz bu teahhüd ve geleneğe uyarak, vâki sâilleri cevaplandırmaya çalışacağız.

Ancak, İslâmî konularda sâil sorma mes'elesi ile ilgili olarak değerli okuyucularımızdan şimdiden bazı isteklerimiz olacak; «İslâm Medeniyeti Sorunuz Söyliyelim» sahifesi P.K. 1315 Sirkeci — İstanbul» adresine sâil yollarla şu hususları unutmamalarını istihham edeceğiz:

1 — Her sâil bir amel ve aksiyona, bir hayr ve haseneye mesned, malzeme ve sermaye olmalıdır. İlim, ilim için değil, gaye içindir. Bir şeyi bilmenin hazzını o bilgi ile bir iş işlemenin suuru ile süsleyip olgunlaştırmayacak; niye sorup niçin öğreneceğiz? İşte böyle kendisi ile amel olunmayacak ve olunmakta olan bilgileri kasederek Peygamber Efendimiz: Allahım, faydasız bilgiden sana sığınırım.» (1) buyurmuşlardır.

2 — İslâmın bütün ilim dalları ile birlikte hayatımızı en çok nurlandırması gereken şu'besi sünnete kemâliyle müstenid bir fıkıh ruh ve şudurudur. Bu ruhun seâdet devresindeki kadar canlı bir yaşamlıhğa kavuşması, insanımızın en çok muhtaç olduğu bu gününün ve yarınının (bugün dünya, yarın ahiret) mutluluk kaynağına kavuşması olacaktır. Tefakküh eden tesessuk eder (fıkıh ile meşgul olan yoldan sapar) demek, ne büyük gaflet ve ne büyük bir cinayettir. Rasûlü Mübeccel (S.A.V.) «Allah (Teâlâ) kimin için hayr

muradederse o'nu dinde fakih kılar» (2) buyuruyorlar mı?

Gerçekten, bid'atlerden, tahriflerden uzak ve selefi evvelinin sağlam ve yüksek anlayışlarına uygun olan bir tefakkuh derecesinde hiç bir bilgi insanın kuvve-i kudsiyesini yükseltmez.

3 — Süallere sunacağımız cevaplar, Kitap, sünnet ve ehli sünnet ulemâsının mümtaz hüküm, görüş ve anlayışları paralelinde olacak, bunun dışında hiç bir muayyen meslek ve meşrebe iltifat gösterilmeyecektir. Mutlak ve umumî olarak bütün imân kardeşlerimizin hizmetinde olduğumuz, olmaya gayret göstereceğimiz unutulmamalıdır.

Bu sahifeyi hazırlayıp sunarken «Kim ki, ilimden (bir mes'ele kendisinden) sorulur da onu (söyleyerek) saklarsa, kuyâmet gününde ateşten bir gemle gemlenir» (3), «İlim öğrenip te sonra onu söylemiyen kişinin misâli, servet edinip te sonra ondan infâk'da bulunmayan kimsenin misâli gibidir.» (4) Hadisi şerifleri, cevap verme seciyemizin rehber ve ölçüsü olacaktır.

Bu noktada hemen belirtmeliyiz ki, bilmeyenin, muhtaç olduğu bilgiyi bilenden, bildiğini sandığı kimseden istemesi Allah Teâlânın emridir. Rabbımız Kur'an-ı Keriminde «Eğer bilmiyorsanız (bilencilere âlimlere) sorun.» (5) buyuruyorlar.

«En efdal sadaka (yardımlaşma, iyilik) müslüman kişinin ilim öğrenmesi (sonra) o ilmi müslüman kardeşine öğretmesidir.» (6) Hadisi şerifi de sevk ve övünç kaynağımız olacaktır.

Allâhın selâmı üzerinize olsun.

S a y ı n H â l i d e G ü n : D u m l u — E r z u r u m .

«İslâm Medeniyeti'nin dâimi okuyucularındanım. Çok faydalaniyorum. Aşağıdaki sorularımın cevaplandırılmasını istirham ederim.

1 — Cenaze namazında en gerideki saf diğer saflardan niçin efdaldır?

2 — Bir kimse kendi memleketine müsafir olarak gittiğinde namazı nasıl kılar?

3 — Senebaşları, bu arada Rumi yıl neye dayanarak konmuştur?

4 — Cum'a günü kılınan zuhr-u ahir namazı ne zamandanberi kılınmaktadır?

5 — Kur'an-ı Kerim'in hareketlerini kim yazmıştır?» diyor.

Sorularımın cevapları şöyledir:

1 — Cenaze namazında üç saf olmak efdaldır. Hattâ cemaat yedi kişiden ibaret dahî olsa yine böyle olmalıdır. Şöyleki, yedi kişiden biri imam, üçü bir saf, ikisi bir saf ve yedincisinde üçüncü saf olarak durulur.

Cenaze namazında son saf çoğunlukla yalnız ve تنها olduğu orada durmak tevâzuu gerektirir. Mahviyet ve tevazu' his ve duygusu ile kılınan cenaze namazı ve bu namazda edilen düâ ise, kabule

daha yakın ve lâyük görüldüğü için son saf daha hayırlı ve daha efdaldır. Ancak, cenaze namazının gayri namazlarda ilk saflar efdaldır.

2 — Bir kimse memleketine, yani doğduğu yere (ki evlendiği yer de böyledir) ne zaman avdet etse mukim olur. Seferi olanın yararlandığı kolaylıklardan yararlanamaz. Hattâ memleketinde onbeş günden daha az kalmaya niyetli olsa dahî vatan-ı aslisinde mukim sayılır, müsafir sayılamaz. Binâen'-aleyh, namazını tam olarak, yani aynen evinde mukim iken kıldığı gibi kılacaktır.

3 — Çeşitli olaylar milletlerce tarih başlangıcı olarak kabul olunagelmıştır. Yahudiler Buhtünnasr tarafından Kudüs'ün tahririni, Kıptiler Kleopatra'nın yenilişini ve Nasârâ da Hz. İsa (a.m.)'nin doğumunu tarih başlangıcı olarak kabul etmişlerdir ki, hâlen yurdumuzda bu tarih yani milâdî yıl kullanılmaktadır. Rumi senenin başlayışına sebep teşkil eden olay ise İskender-i Dârâ (Daryüs) nin katlidir.

Biz müslümanların ise senebaşımız Muharrem ayı olup Peygamberimizin hicretlerini, tarih başlangıcı sebebidir.

4 — Cum'a günü kılınmakta olan zuhr-u ahir namazının kılınmaya başlayışını kesin bir tarihe bağlamak imkânımız yoktur. Yalnız bu namazın aşâb-ı kirâm ve tâbiîn hazarâtı devirlerinde kılınmadığı kesindir. Bu konuda M. Zihni Efendi merhum bu namazın kılınış sebebinin ele aldıkları sonra «Bahri Râik» dan naklen şöyle diyor «... Bazı müteahhirinin vaz'ettikleridir. Rivâyet-i mezkûre ise muhtar değildir ve cum'adan sonra Zuhr-u ahir namazı ne İmam-ı Â'zamdan ve ne sâhibeyninden rivayet olunmamıştır.»

5 — Hazreti Osman İbni Affân (r.a.) Efendimiz zamanında yazdırılan Kur'an-ı Kerim nüshalarının noktaları ve hareketleri yoktu. Kur'an-ı Kerim ilk noktalan zât Ebû'l-Ësved Ed-Düeli (vefatı, 69 H) dir. Harekeleme işini ise Halil İbni Ahmed (vefatı, 170. H) yapmıştır.

Evet, zulüm ve ceberûtu ile meşhur ise de hayatının ihmâli câiz olmayan bir yanı da Kur'an-ı Kerime bağlılık ve sevgisi olan devrin Irak Valisi Haccâc'ın, zamanında vuku' bulan bu hayırlı hizmetin emredicisi olduğunu kaydetmek ise bir kadirbilirlik gereğidir.

(1) Riyazus-Sâlihîn Min Kelâm-i Seyyidil Mürselin, s. 359, Hadis No: 1476, Beyrut, 1387/1967.

(2) Et-Tergîb vet-Terhîb, c. 1, s. 70, Hadis No: 100, baskı yeri (belki Mısır) 1381/1962.

(3) Aynı eser, aynı cilt, s. 97, Hadis No: 199.

(4) Aynı eser, aynı cilt, s. 99, Hadis No: 204.

(5) El-Enbiyâ, 7, En-Nahl, 43.

(6) Et-Tergîb vet-Terhîb, c. 1, s. 77, Hadis No: 120.

HABERLER

Diyanet İşleri Başkanlığı Karışıyor mu?

Hazırlayan: Mehmed KESKİN

Doktor Lütfi Doğan tarafından hazırlanarak bakanlıklara sunulan 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki kanun'u ta'dil tasarısı ile ilgili olarak basında çıkan haberler üzerine T.İ.E.T.F. Genel Başkanı Hayrettin Şallı ve Din Görevlileri Federasyonu Genel Başkanı İsmail Coşar Sayın Dr. Lütfi Doğan'ı ziyaret ettiler.

Geçtiğimiz günlerde basında kamu oyunu ve özellikle Din Eğitimi veren orta ve yüksek dereceli okul ve fakülte mensupları ile Din Görevlilerini yakından ilgilendiren bir haber yayınlandı:

Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki kanun'un bazı maddelerini ta'dil eden ve bazı maddelerini de yürürlükten kaldıran bir kanun tasarısının Dr. Lütfi Doğan tarafından hazırlanarak bakanlıklara mütalea bildirmeleri için sunulduğu ileri sürülüyordu. Gerek bu haber ve gerekse basında yayınlanan tasarı metni üzerine, T.İ.E.T.F. Genel Başkanı Hayrettin Şallı ve Din Görevlileri Federasyonu Genel Başkanı İsmail Coşar mezkûr tasarı hakkında bilgi almak üzere Diyanet İşleri Başkanını ziyaret etmişlerdir.

Ancak burada kaydetmeliyiz ki, tasarı'nın basında yayınlanan şekli ile Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlandığına inanmak zordu. Çünkü bu tasarıya göre Diyanet İşleri Başkanlığı personeli için 633 sayılı kanunun getirdiği niteliklerde değişiklik yapıyor. Dini yüksek tahsil olmayanlara bu kuruluşta görev almak imkânı getiriliyor, Din İşleri Yüksek Kurulu ve Teftiş Kurulu gibi Diyanet İşleri Başkanlığının en köklü ünitelerinde halen görevli bulunan personelin görevlerine son verecek maddeler getiriliyordu. Hatta Siyasal Bilgiler Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İktisadi Ticari İlimler Akademileri gibi, din eğitimi ile ilgisi olmayan fakülte ve akademi mezunlarının Din Görevlilerini ve dini hizmet-

leri denetlemek üzere, Teftiş Kuruluna alınmalarını ön gören bir madde de tasarıda yer alıyordu. Bu konuda kendisi ile görüştüğümüz T.İ.E.T.F. Genel Başkanı Hayrettin Şallı, Sayın Dr. Lütfi Doğan'ı ziyaretleri ile ilgili izlenimlerini şöyle anlattı:

— «Diyanet İşleri Başkanı ile ilgili kanun teklifine ait haberi arkadaşlarımızla birlikte basından öğrendik. Hiç birimiz Sayın Dr. Lütfi Doğan'ın, hergün biraz daha olgunlaşan, basında bulunduğu teşkilâtı temelinden sarsıcı bu teklifleri ileri sürebileceğine inanmadık. Bu teklifle Diyanet İşleri Başkanı, teşkilâtının en önemli ünitelerini, branşının ilimde ve amelde çilesini çekmiş ellere teslim ediyor, demekti. Meseleyi kökünden kavramak için Ankara'ya gittim. Bu vesile ile katıldığım Türkiye İlahiyat Fakültesi Yüksek İslâm Enstitüleri Mezunları Cemiyetleri Federasyonu, 10.12.1972 tarihinde Kızılay Uz Ap. nındaki merkez salonunda yapılan genel kongresinde, çeşitli delegelerin aynı konuya temasta kanun teklifini eleştirdiklerini ve tenkidini yaptıklarını müşahade ettim. Ertesi günü Türkiye Din Görevlileri Federasyonu Genel Başkanı İsmail Coşar Beyle Diyanet İşleri Başkanını ziyaret ettik. Kendilerine 633 sayılı kanunun değiştirilmesi teklifi çalışmalarını yapıp yapmadıklarını ve basındaki bu konu ile ilgili haberlerin doğru olup olmadığını sorduk. Böyle bir çalışmanın yapıldığını, tekliflerinin Bakanlıklara gönderildiğini ve mütalaların gelmeğe başladığını bildirdiler.»